

sadun aren'in ardından

TEMEL DEMİNER

*"Gül sunan bir elde,
her zaman gül kokusu kalır."
(Çin Değişimi)*

Platon'un, "İnsanı süsleyen üç şey vardır: Bilim, sevgi ve özgürlük," sözüne layık olanlardan birinin, Sadun Aren'in ardından yazıp-yazmamak konusunda bir hayli düşündüm: En doğrusu yazmaktı; yazıyorum.

Aren hakkında yazmak deyince, hayır: "Eski tüfek sustu", "Hayata veda etti", biçiminde "adet yerini bulsun"cu şey(ler)den söz edecek değilim.

Değınmek istediğim "Hoca"nın "fikriyatı"na, siyasal görüşlerine ilişkin nitelemeler...

Bunu gerekli görüyorum; çünkü Aren sadece Aren değil; sosyalist hareketin tarihindeki bir eğitim, kanal ve tercihti...

Ondan söz ederken bunlar (ve elbette bağıntıları) unutulmamalı/ unutturulmamalı...

O; 1961'in Şubat ayında kurulan Türkiye İşçi Partisi'nin kısa zamanda öne çıkan üç önderinden en genci idi. TİP'in önderliğinden söz edince Güray Öz'ün ifadesiyle "Üç Silahşör"den söz etmek gerekir; bunlar "Aybar, Boran, Aren idi."

Doğru; "Hoca", "sosyalizmin isyanla, inatla, öfkeyle, dimdik durularak savunulabileceğini anlattı"; ancak onun sosyalizm yorumu "reformist/parlamentarist"ti; ve o bir TKP'liydi.

"Hoca"nın "Türk komünizminin önemli isimlerinden" ya da "Sol'un duayen ismi" olduğu iddialarına gelince; bu "önemli"den ve "duayen"den ne

anladığınıza bağlı.

Eğer devrimci sosyalizmden söz ediyorsanız "önemli isim" deyince Mustafa Suphi; "duayen isim" deyince de Dr. Hikmet Kıvılcımlı'yla Aren'i aynı kaba koymanız haksızlık olmaz mı?

Ben "olur" diyenlerden olarak, bunları (elbette bağıntılarıyla) tartışmaya gayret edeceğim.

***

Bu kapsamda "Üç Silahşör"ün ilki Mehmet Ali Aybar'dan başlayalım...

Aybar bir Marksist'tir; ama "devrimci" değildir; bir de üstüne üstlük anti-Leninistir...

Evet, "devrimci" olmayan bir Marksist olarak Aybar'ı niteleyen anti-Leninist duruşudur...

Aylin Özman gibi, "Aybar düşüncesinin temelleri: Fırtına sosyalizm ve bağımsızlık," diyenlerin sanırım saptamamıza itirazı yoktur!

Hayır; Aybar'ın önem ve konumunu küçümsüyor değilim...

Onu sadece olduğu gibi anıyorum; böyle de anmalıyım çünkü O'nu böyle anmazsam Mahir Çayan'lı, Deniz Gezmiş'li, İbrahim Kaypakkaya'lı tarihe ve O'nun görüşlerine haksızlık etmiş olurum...

Her şeyin birbirine benzetilerek anlamsızlaştırıldığı postmodern durumda devrimcilik ancak farklılıkların altını çizme ve anma cüretiyle -yeniden- var olabilecektir...

Unutmayın, Adorno'nun Kültür Endüstrisi çözümlerinde sık sık vurguladığı üzere, evrensel bir eştürdenlik peşinde koşan şimdinin kültür endüstrisi, insanların farklılıklarını yok sayıp, törpülerken daha çok tüketmeye, yalnızlaştırmaya, tarihsel bağlarından koparmaya çalışır... Bu çerçevede artık farklılık, özgünlük yoktur; tam da bunun için "evet" "hayır"a tahvil edilmiştir ya da "hayır" "evet" kılınmıştır...

Tekrar ediyorum: "Üç Silahşör"ün ilki Aybar'ı çatışmalı çağdaşları olan Çayan'lı, Gezmiş'li, Kaypakkaya'lı tarihinden soyutlayarak anamaz ve değerlendiremezsiniz...

10 Temmuz 1995'te yitirdiğimiz Aybar, yaşamı boyunca sosyalizmi, daha doğrusu kendi deyişiyle "Güler yüzlü sosyalizm"i savundu.

Tekrar ediyorum: Sosyalist hareketin bir saf-laşma döneminde TİP'in içindeki en sağ konumlanışıyla Aybar, diğer iki silahşör ile de çatışan bir revizyonist olmayı seçmiştir; bu elbette O'nun Marksizm algısıdır; ve O'nu onaylayanlar kadar reddedenlerin de bu algıyı (ve sunuyu) göz ardı etmemesi kadar doğal olan bir şey yoktur...

Hayır; dediklerim açık olsa da yanlış anlaşılacak istemiyorum; O mücadeleciler bir Marksizm yorumu idi; ve benim baktığım yerden revizyonistti ve hâlâ da revizyonist...

***

Gelelim, hepimizi ve elbette herkesi derinden etkileyen "Üç Silahşör"ün ikincisine; aşık olunası o kadına; Behice Boran'a...

Genç devrimciler olarak aynı tarihsel kesitte Boran ile (elbette çok farklı işlevselliklerle) aynı yollarda yürüdük; "ayrı" yollarda ilerlerken de -niye saklayayım- gözümüzün ucuyla da O'nun ne yaptığını izledik; evet, evet izledik ama hiçbir zaman kendimizi O'nun yoluyla sınırlayıp, mahkûm etmedik; ve de O'na layık olduğu, hakkı olan saygıyı hep duyduk...

O; Sönmez Targan'ın, "TİP tarihimizin demok-rasi anıtıydı," diye betimlediği tarihi bir yürüyüşün legalite (ve parlamento) cephesinde unutulması mümkün olmayan bir politik pratiktir...

Buna evet; ama sadece bu kadar... Asla bunun ötesinde değil!

Yeri geldi uzatmadan eski(meyen) komünistlere TİP'in reva gördüklerine; ya da Dr. Hikmet'e karşı "Üç Silahşör"ün tavrının ne olduğunu anımsayın; yeter de artar bile...

Bu arada Dr. Hikmet'in "Opportunizm Nedir?", "Halk Savaşının Planları", "Devrim Zorlaması Demokratik Zortlama" üçlemesinde altı çizilenler hasır altı edilebilir mi?

{ POLİTİKA }

***

"Hoca"nın herkeste saygı uyandıran bir yaşam öyküsü söz konusudur...

Yaşadıklarına ilişkin olarak, "İnsanlara puslu bir camın arkasından baktım... O insan âşik olabilir, kindar olabilir... Bunları hiç bilmem... O anlamda bütün hayatım boyunca insanları ihmal ettim. Ama bunu daha çok kendime dönük olduğum anlamında yorumlamamak lazım. Çünkü öyle de değil..." derken kendisine ilişkin asli bir saptama -ya da özeleştiri mi demeli?- yapan "Hoca"; hayatla doğrudan ilişkilendiği mahpusluk konusunda çok öğretici şeylerin altını çizer.

1971 ve 1980 darbelerinde tutuklanan Aren, mahpus günlerinin hayatına kazandırdıklarını şöyle anlatır: "Hapiste yatmadan hayatla ilgili bilgi eksik kalır. Oradaki yaşam ilişkilerini bilmek için hapiste yatmak gerekli..."

Evet; bu iki saptamanın teori ve teorinin yaşamla ilişkisi konusunda öğretici olduğu kadarıyla; üzerinde kafa yorulması gereklidir elbette...

Bunların yanında "Hoca"nın anılarını yazdığı 'Puslu Camın Arkasından' başlıklı kitabından şu da zikredilmeli: Bakın ne diyordu "Hoca", eşi Munise için: "Onunla beraberliğimiz elli yedi yılı geçmiş bulunuyor. Onu ilk tanıdığım günden beri, her gün bana bir taze çiçek neşesi vermiştir..." O ne müthiş bir şey; o ne müthiş bir duyarlılık...

İyi de Sadun Aren "Hoca" konusunda soru(n) ya da itiraz(ımız) ne mi?

Sadun Aren "Hoca", "Sosyalizme yeni bir yol bulmak için düşünmemiz gerekir. O yol özgürlükçü, demokratik bir yol olabilir," diyordu...

Kimilerine göre müthiş parlak bir saptama olan bu formülün de facto bir sonucu var ki, o da şu: "Sosyalizme ulaşmak için özgürlükçü ve demokratik olmayan bir yol da olabilir... Bu yol eski yoldur... Bu yol da gayri meşrudur..."

İş böyle olunca başlar Ekim Devrimi eleştirisi... vd'leri...

Hayır; "Ekim Devrimi pratiği eleştirilmez" demiyorum; ama Ekim Devrimi'nin "eski bir yol" olduğunu kabul etmiyorum...

Ekim devrimci praksistir; yöntemdir; inşa hâlinde eleştirel bir tarihtir; süreklilik içinde kopuştur; bunun içindir o "eski" gibi nitelenme girişim ve tezviratlarına karşın, "eskimeyen"dir...

Sadun Aren "Hoca"nın da anlayamadığı tamı tamına budur...

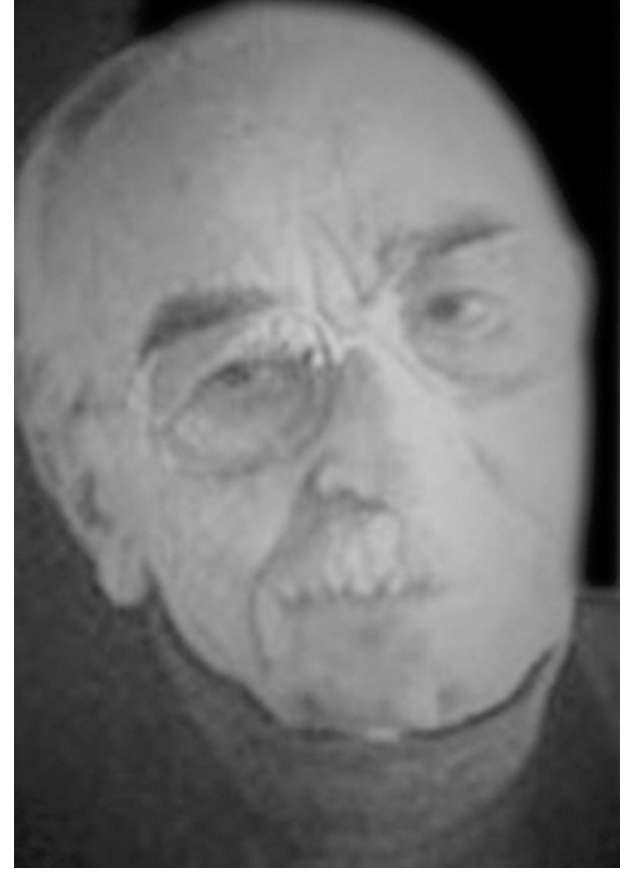
Sadece bu kadar da değil... Ötesi de var...

Örneğin şunları diyen de O'dur: "Sosyalizm bir gelişmenin sonucunda geri dönülemez bir aşama olacak. Sosyalizm öyle kurulacak bir şey değil, bir yaşama biçimi. Oraya yaşanarak gelinir. Bundan dolayı da küreselleşmeyi olumlu bir aşama olarak görüyorum. Çünkü sosyalizmin barışçılığı, sömürünün ortadan kaldırılışı olursa global çapta olur. Dünyanın başka yerinde vahşet varken, siz kendi ülkenizde sosyalizm yapamazsınız. Onun için bu tür sosyalizmin bir ön gereği de globalleşmedir. Globalleşmeye bağlı olan her şey insanlığın kazanımıdır. İnsanlığın ileri atılmış bir adımıdır. Eski tip sosyalizmi bu bakımdan biraz geri buluyorum..."

"Eski tip sosyalizmi geri bulan" (eski TKP'li ve TİP'li) Aren böyle düşünüyordu düşünmesine ama (benzerleri gibi) yeni bir şey de söylemiyordu...

Faik Akçay'ın ifadesiyle, "Sadun Aren, küreselleşmenin insanlığın geldiği aşamanın bir sonucu olduğunu, sosyalist, komünist kuramların çağın koşullarına göre yeniden yorumlanmaları gerektiğini dile getirdi. Ulus-devletin görevlerinin yeniden tanımlanmasını, özelleştirmelere keskin sınırlarla karşı durulmamasını anlatmaya çalıştı..." çalışmasına ama bu konuda parçasal "eleştiriler" in ötesinde derli toplu bir şeyi ortaya koyamadığı gibi Bersteincilik'in da ötesine geçemedi...

Özelleştirmelere karşı "hayırhah" tutum(suzluğu) ile -kimilerince- "iktisat dünyasının liberal

Castro'su" olarak anılan Sadun Aren "Hoca", ÖDP'deki saflaşma ve tartışmaların da ortaya koyduğu üzere, sıkı bir AB'ciydi; ve açık açık şunları derdi: "Yeterince gelişmemiş bir ülke olarak Türkiye'nin izlemesi gereken politika, Dünya'daki değişme ve gelişmelere ters düşmemek, bunun için de bir taraftan küreselleşmeye uyum sağlamaya diğer taraftan da AB'ye girmeye çalışmaktır..."

Aren hakkında "dediklerim" in uzatılması mümkün olsa da, burada duruyorum...

***

Gelelim bu "zor yazı"ya "sonuç" eklemeye...

Tekrarlıyorum: BSP ile ÖDP'de aynı organlarda ama farklı, hatta karşıt konumlarda yer aldığımız "Hoca" saygıdeğer bir Marksist'ti...

"Nasıl oluyor" mu? Gayet basit; bakın bunu 'Sözün Mülkiyeti'nde Ali Murat Özdemir nasıl formüle ediyor?

"Marksizm farklı düşünsel gelenekler üzerinden geliştirilmiş farklı Marksizm yorumlarının tümünü kapsar. Bu düzlemde 'doğru' Marksizm yoktur. Buradaki Marksizm'lerden hiç birisi bir diğeri tarafından aforoz edilemez. (...)

Marksizm'in sürekli bir iç eleştiri süzgecinden geçtiğini, bu süreçte dışarıdan gelen eleştirilere de, bu eleştiriler temellendirildiği ölçüde, cevap verdiğini saptamak elzemdir. Muhafif bir teori kendini meşru kılmak için daima tutarlı olma koşulunu gerçekleştirmek durumundadır."

"Hoca" açısından soru(n), O'nun Marksistliği yorumu ve ötesindedir...

Kanım odur ki soru(n) Aren'nin; Çayan'ın, "Hareketin hareket hâlindeki doktrinidir Marksizm," saptamasıyla birlikte; durmadan "ezber bozmak" ezberinin dogmatizmiyle Nietzsche'nin, "Gelmiş geçmiş hataların en kötüsü, en uzun süre yıpratıcı olanı, en tehlikelisi dogmatizmdir, dogmacı hatadır," sözünü kavrayamamış olmasındadır...